

UNIVERSITATEA „AUREL VLAICU” DIN ARAD
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ „ILARION V. FELEA”
ȘCOALA DOCTORALĂ INTERDISCIPLINARĂ
DOMENIUL TEOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT

(REZUMAT)

Coordonator științific:

Pr. Prof. Univ. Dr. Habil. Vasile VLAD

Doctorand:

Ovidiu-Ionuț MÎLCOMETE

ARAD

2024

UNIVERSITATEA „AUREL VLAICU” DIN ARAD
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ „ILARION V. FELEA”
ȘCOALA DOCTORALĂ INTERDISCIPLINARĂ
DOMENIUL TEOLOGIE

TEOLOGIE ȘI VIAȚĂ DUHOVNICEASCĂ LA
PĂRINTELE DANIIL SANDU TUDOR

(REZUMAT)

Coordonator științific:

Pr. Prof. Univ. Dr. Habil. Vasile VLAD

Doctorand:

Ovidiu-Ionuț MÎLCOMETE

ARAD

2024

CUPRINS

Introducere	p. 9
Motivația și alegerea subiectului.....	p. 9
Limitele și originalitatea lucrării.....	p. 10
Metodologia cercetării.....	p. 10
Stadiul cercetării.....	p. 11
Structura și conținutul lucrării.....	p. 14
Dificultăți întâmpinate.....	p. 16
Scopul lucrării.....	p. 16
1. Părintele Daniil Sandu Tudor – viața și opera	p. 18
1.1. Părintele Daniil Sandu Tudor-elemente de biografie	p. 18
1.1.1. Tinerețea și studiile.....	p. 18
1.1.2. Călătoria la Muntele Athos... ..	p. 19
1.1.3. Activitatea culturală.....	p. 20
1.1.4. Mișcarea cultural-religioasă <i>Rugul Aprins al Maicii Domnului</i>	p. 21
1.1.5. Tunderea în monahism, hirotonia și activitatea ca Stareț și Duhovnic.....	p. 23
1.1.6. Arestarea.....	p. 24
1.1.7. Procesul	p. 24
1.1.8. Închisoarea și martiriul.....	p. 25
1.1.9. Reabilitarea.....	p. 25
1.2. Scrierile autentice ale Părintelui Daniil (Sandu Tudor)	p. 26
1.2.1. Manuscrisele (nepublicate încă)	p. 26
1.2.2. Scrieri publicate ale Părintelui Daniil	p. 26

1.2.2.1.	<i>Comornic, (versuri)</i>	p. 26
1.2.2.2.	<i>Acatistul Preacuviosului Părintelui nostru Dimitrie cel Nou, Boarul din Basarabov</i>	p. 26
1.2.2.3.	<i>Acatistul Sfântului Ioan Bogoslovul</i>	p. 28
1.2.2.4.	<i>Acatistul Sfântului Sfințitului Părintelui nostru Calinic Cernicanul</i>	p. 28
1.2.2.5.	<i>Imn-Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu</i>	p. 29
1.2.2.6.	<i>Acatistul Bunei Vestiri</i>	p. 31
1.2.2.7.	<i>Taina Rugului Aprins</i>	p. 32
1.2.2.8.	<i>Dumnezeu-Dragoste</i>	p. 33
1.2.2.9.	<i>Sfințita Rugăciune</i>	p. 33
1.2.2.10.	<i>Taina Sfintei Cruci</i>	p. 34
1.2.2.11.	<i>Ce e omul?</i>	p. 34
1.2.2.12.	<i>Marea noapte de aur a Maicii Domnului. 40 de zile în Sfânta Agură</i>	p. 34
1.2.2.13.	<i>Cartea Muntelui Sfânt</i>	p. 35
1.2.2.14.	<i>Am auzit cântecul păsării unice. Gânduri din singurătate</i>	p. 35
1.2.2.15.	<i>Apocalipsa lui Ioan. Numai argument de predoslovie</i>	p. 35
1.2.2.16.	<i>Hrisovul clipelor (versuri)</i> ...	p. 36
1.2.2.17.	<i>Versuri, cugetări, eseuri</i>	p. 36
1.2.2.18.	<i>Universalism românesc</i>	p. 36

Concluziile capitolului 1.....	p. 37
--------------------------------	-------

2. Rugăciunea – în gândirea teologică a Părintelui Daniil Sandu Tudor..... p. 38

2.1. Aspecte generale privind rugăciunea, potrivit perspectivei teologice a Părintelui Daniil..... p. 38

2.1.1. *Dimensiunea ontologică a rugăciunii. Rugăciunea ca faptă (însușire) ontologică, în gândirea Părintelui Daniil.....p. 38*

2.1.2 *Instinctul rugăciunii, conform teologiei Părintelui Daniil..... p. 41*

2.1.3. *Constituția rugăciunii, potrivit gândirii teologice a Părintelui Daniil.....1..... p. 41*

2.1.4. *Caracterul sobornicesc al rugăciunii, în viziunea teologică a Părintelui Daniil... p. 42*

2.2. Gestionarea gândurilor și pericolul închipuirii în timpul rugăciunii, potrivit Părintelui Daniilp. 43

2.2.1. *Gestionarea gândurilor la rugăciune, în opinia Părintelui Daniil..... p. 43*

2.2.2. *Pericolul închipuirii în timpul rugăciunii, în opinia Părintelui Daniil..... p. 50*

2.3. Condiții ale unei rugăciuni reușite, în perspectiva Părintelui Daniil.....p. 51

2.3.1. *Pregătirea pentru rugăciune, în perspectiva Părintelui Daniil..... p. 51*

2.3.2. *Interiorizarea duhovnicească și rugăciunea, în perspectiva Părintelui Daniil..... p. 53*

- 2.3.3. *Îndrăzneala la rugăciune*, în concepția teologică a Părintelui Daniil..... p. 56
- 2.3.4. *Intensitatea și calitatea rugăciunii*, potrivit perspectivei teologice a Părintelui Daniil..... p. 57
- 2.3.5. *Evlavia și rugăciunea*, în gândirea Părintelui Daniil Tudor..... p. 59
- 2.3.6. *Importanța cărților de rugăciuni*, în concepția Părintelui Daniil..... p. 59

2.4. Raportul dintre asceză și rugăciune, în viziunea teologică a Părintelui Daniil..... p. 61

- 2.4.1. *Dimensiunea ascetică a rugăciunii*, în gândirea Părintelui Daniil..... p. 61
- 2.4.2. *Fiziologia rugăciunii*. Trupul în momentul rugăciunii, potrivit Părintelui Daniil..... p. 63
- 2.4.3. *Cugetarea la moarte ca practică ascetică interioară stimulatorie a rugăciunii*, în opinia și trăirea Părintelui Daniil..... p. 65
- 2.4.4. *Rugăciunea și smerenia*, în concepția Părintelui Daniil..... p. 66
- 2.4.5. *Starea de pocăință și rugăciunea*, în gândirea Părintelui Daniil..... p. 66

2.5. Lacrimile duhovnicești și rugăciunea, în perspectiva Părintelui Daniil..... p. 68

2.6. Raportul dintre extaz, contemplare și rugăciune, în gândirea Părintelui Daniil..... p. 74

2.6.1. <i>Contemplarea duhovnicească, extazul și rugăciunea</i> , potrivit Părintelui Daniil.....	p. 74
2.6.2. <i>Meditația contemplativă și rugăciunea</i> , în gândirea Părintelui Daniil.....	p. 83
2.6.3. <i>Rugăciunea cea fără de cuvinte</i> , în concepția Părintelui Daniil.....	p. 85
2.6.4. <i>Experiența personală a Părintelui Daniil Sandu Tudor referitoare la vederea luminii necreate în timpul stării de extaz în rugăciune</i>	p. 85

2.7. Valențe duhovnicești ale rugăciunii, în perspectiva teologică a Părintelui Daniil.....

2.7.1. <i>Trepte ale rugăciunii</i> , conform viziunii teologice a Părintelui Daniil.....	p. 93
2.7.2. <i>Convergența dintre rugăciune și sfințenie</i> , în concepția teologică a Părintelui Daniil.....	p. 94
2.7.3. <i>Rugăciunea sursă a cunoașterii transfiguratoare</i> , în concepția Părintelui Daniil.....	p. 95
2.7.4. <i>Caracterul doxologic (rugător) al creației</i> , în viziunea teologică a Părintelui Daniil.....	p. 97
2.7.5. <i>Binecuvântarea din rugăciune</i> , în viziunea Părintelui Daniil.....	p. 98

2.8. Canon pentru dobândirea Sfințitei Rugăciuni, alcătuit de Părintele Daniil... p. 100

2.9. Dimensiunea isihastă a rugăciunii: Rugăciunea inimii și isihia în concepția și trăirea personală a Părintelui Daniil Sandu Tudor..... p. 107

2.9.1. Rugăciunea inimii, potrivit teologiei Părintelui Daniil..... p. 107

2.9.1.1. *Rugăciunea inimii*, conform perspectivei teologice și experienței personale Părintelui Daniil S. Tudor..... p. 107

2.9.1.2. *Metoda sau tehnica Rugăciunii inimii*, în concepția și practica personală a Părintelui Daniil..... p. 114

2.9.1.3. *Importanța rugăciunii ciclice neîncetate*, potrivit teologiei Părintelui Daniil.....p. 118

2.9.2 *Isihia și trezvia, preliminarii pentru rugăciunea inimii, potrivit concepției Părintelui Daniil..... p. 120*

2.9.2.1. *Isihia și rugăciunea*, potrivit concepției Părintelui Daniil..... p. 120

2.9.2.2. *Trezvia și rugăciunea*, în concepția teologică a Părintelui Daniil..... p. 126

2.9.2.3. *Raportul dintre rugăciune, trezvie și redobândirea harului dumnezeiesc*, în

concepția Părintelui Daniil S. Tudor..... p. 130

Concluziile capitolului 2..... p. 131

Addenda: Psalmul VII, în varianta poetică a Părintelui Daniil Sandu Tudor..... p. 132

3. Concepția teologic-antropologică a Părintelui Daniil Sandu Tudor..... p. 135

3. 1. *Omul – centrul de taină al creației, în virtutea creării sale după Chipul lui Dumnezeu, potrivit Părintelui Daniil..... p. 135*

3.1.1. *Omul – centrul simbolic al îndumnezeirii lumii, conform concepției antropologice a Părintelui Daniil..... p. 135*

3.1.2. *Chipul lui Dumnezeu din om, în perspectiva teologică a Părintelui Daniil..... p. 139*

3.2. *Inima duhovnicească – parte componentă a naturii umane, în viziunea teologică a Părintelui Daniil Sandu Tudor..... p. 142*

3.3. *Raportul dintre Antropologie – Euharistie – Gnoseologie, în perspectiva teologică a Părintelui Daniil..... p. 148*

3.4. Alte aspecte teologice privind antropologia ortodoxă, în viziunea Părintelui Daniil..... p. 154

3.4.1. *Omul ca microcosmos*, în viziunea teologică a Părintelui Daniil..... p. 154

3.4.2. *Omul îndepărtat de Dumnezeu*, în concepția Părintelui Daniil..... p. 155

3.4.3. *Omul secularizat*, în perspectiva teologică a Părintelui Daniil..... p. 155

3.4.4. *Omul și păcatul mândriei*, în perspectiva teologică a Părintelui Daniil..... p. 156

3.4.5. *Voința umană*, în concepția Părintelui Daniil..... p. 156

3.4.6. *Libertatea omului*, în concepția Părintelui Daniil..... p. 158

3.4.7. *Nașterea duhovnicească a omului*, în perspectiva teologică a Părintelui Daniil..... p. 160

3.4.8. *Ascultarea duhovnicească a omului*, în percepția Părintelui Daniil..... p. 162

3.4.9. *Raportul dintre bărbat și femeie*, din perspectiva antropologică a Părintelui Daniil p. 163

3.4.10. *Artă și Antropologie*, în perspectiva duhovnicească a Părintelui Daniil... p. 163

3.5. Antropologie și sfințenie, în viziunea Părintelui Daniil..... p. 164

3.5.1. *Sfințenia este vie*..... p. 164

3.5.2. <i>Falsa sfințenie umană sau evlavie dulce bisericoasă</i> , în abordarea teologică a Părintelui Daniil.....	p. 170
Concluziile capitolului 3.....	p. 171
4. <i>Adevărul și Dragostea</i>, în perspectiva teologică a Părintelui Daniil.....	p. 172
4.1. Concepția teologică a Părintelui Daniil Sandu Tudor referitoare la Adevărul întrupat (Hristos) și la adevărurile de credință.....	p. 172
4.2. Dragostea dumnezeiască și valențele ei, potrivit viziunii teologice a Părintelui Daniil.....	p. 182
4.2.1. <i>Dragostea – însușire ontologică a omului</i> , în viziunea teologică a Părintelui Daniil.....	p. 182
4.2.2. <i>Dragostea lui Hristos</i> , în concepția teologică a Părintelui Daniil.....	p. 184
4.2.3. Raportul dintre <i>dragoste și nevoiță</i> , potrivit Părintelui Daniil.....	p. 185
4.2.4. Raportul dintre <i>dragoste și înstrăinarea duhovnicească</i> , potrivit teologiei Părintelui Daniil.....	p. 186
4.2.5. <i>Necesitatea manifestării dragostei, conform perspectivei teologice a Părintelui Daniil.....</i>	p. 187
Concluziile capitolului 4.....	p. 188

5. Valoarea teologică a Părintelui Daniil Sandu Tudor. Aspecte privind teologia Părintelui Daniil Sandu Tudor și relevanța ei pentru cultura teologică ortodoxă universală..... p. 189

5. 1. Teme de reflecție teologică, în viziunea Părintelui Daniil..... p. 189

5.1.1. *Dogma triadologică*, potrivit interpretării teologice a Părintelui Daniil..... p. 189

5.1.2. *Anghelologia*, în perspectiva teologică a Părintelui Daniil..... p. 191

5.1.3. *Crearea lumii ex nihilo*, potrivit interpretării teologice a Părintelui Daniil..... p. 192

5.1.4. *Raționalitatea creației*, în perspectiva teologică a Părintelui Daniil..... p. 193

5.1.5. *Revelația dumnezeiască*, potrivit interpretării teologice a Părintelui Daniil..... p. 193

5.1.6. *Gnoseologia*, în perspectiva teologică a Părintelui Daniil..... p. 193

5.1.7. *Eclesiologia*, în perspectiva teologică a Părintelui Daniil..... p. 195

5.1.8. *Elemente de Teologie Biblică* (Importanța Sfintei Scripturi), în viziunea teologică a Părintelui Daniil..... p. 195

5.1.9. *Elemente de Teologie Liturgică*, potrivit concepției teologice a Părintelui Daniil..... p. 195

5.1.10. <i>Elemente de Artă sacră ortodoxă</i> , în viziunea teologică a Părintelui Daniil.....	p. 197
5.1.11. <i>Duhovnicia</i> sau <i>harisma paternității duhovnicești</i> , în perspectiva teologică a Părintelui Daniil.....	p. 197
5.1.12. <i>Pururea-fecioria Maicii Domnului</i> , în perspectiva teologică a Părintelui Daniil.....	p. 198
5.1.13. <i>Eshatologia</i> , în viziunea teologică a Părintelui Daniil.....	p. 199
5.1.14. <i>Martirajul</i> , în perspectiva teologică a Părintelui Daniil.....	p. 199
5.1.15. <i>Sfânta Cruce</i> , în viziunea teologică a Părintelui Daniil.....	p. 199

5.2. Părintele Daniil S. Tudor ca teolog conservator. Îndemnul său privind necesitatea studierii scrierilor Sfinților Părinți..... p. 201

5.2.1. Părintele Daniil Sandu Tudor – un trăitor ortodox conservator.....	p. 201
5.2.2. Depășirea insuficiențelor teologiei scolastice prin <i>întoarcerea la Părinți</i> , un îndemn al Părintelui Daniil Sandu Tudor.....	p. 201
5.2.3. Receptarea în contemporaneitate a personalității Părintelui Daniil Sandu-Tudor.....	p. 202

Concluziile capitolului 5..... p. 211

Concluzii generale..... p. 212

Bibliografie..... p. 215

Anexe..... p. 231

REZUMAT

Motivația și alegerea subiectului

Personalitatea moral-duhovnicească și viața Părintelui (Ieroschimonah) Daniil Sandu Tudor, au fost amplu analizate în ultimii aproximativ treizeci de ani. Totuși, deși s-au spus foarte multe lucruri frumoase referitoare la viața și profilul moral duhovnicesc al Părintelui Daniil, *opera teologică*¹ a Părintelui a fost prea puțin analizată²,

1 Opera teologică publicată până astăzi, aparținând Părintelui Daniil Sandu TUDOR, este următoarea: Sandu TUDOR, *Acatistul Precuviosului Parintelui nostru Sfântul Dimitrie cel Nou Boarul din Basarabov*, Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1942; Sandu TUDOR, *Imm-Acatist la Rugul Aprins al Maicii Domnului*, Fundația Culturală Română, Madrid, 1987; Daniil Sandu TUDOR, *Acatiste: Imm-Acatist la Rugul Aprins al Maicii Domnului, Acatistul Sfântului Ioan Bogoslovul, Acatistul Preasfintitului Părintelui nostru Calinic Cernicanul*, Anastasia, București, 1997; Ieroschimonahul Daniil TUDOR, *Acatiste: Acatistul Bunei Vestiri, Imm-Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu, Acatistul Precuviosului Parintelui nostru Sfântul Dimitrie cel Nou Boarul Basarabov, Acatistul Sfântului Sfințitului Părintelui nostru Calinic Cernicanul*, Christiana, București, 1999; Ieroschimonah Daniil Sandu TUDOR, *Scieri I. Imm Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu. Cartea Muntelui Sfânt. Marea Noapte de Aur a Maicii Domnului. Apocalipsa lui Ioan (Numai argument de Predoslovie). Am auzit cântecul Păsării Unice (Gânduri din singurătate)*, Christiana, București, 1999; Ieroschim. Daniil de la Rarău (Sandu TUDOR), *Imm Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu, cu fotocopia manuscrisului definitiv și comentariile autorului*, Christiana, București, 2004; Ieroschim. Daniil de la Rarău (Sandu TUDOR), *Acatiste*, Christiana, București, 2009; Daniil Sandu TUDOR, *Taina Rugului Aprins. Scieri și documente inedite*, Anastasia, București, 1999; Pr. Daniil Sandu TUDOR, *Acatistul Sfântului Ioan Evanghelistul, alcătuire a Precuviosului Părinte Daniil de la Rarău (Sandu TUDOR)*, Editura Bonifaciu, 2009.

comentată și interpretată, fapt care m-a motivat în demersul studierii operei sale teologice și a scoaterii la lumină a valorii și actualității acesteia, prin intermediul Tezei de față. Departe de a oferi o tratare exhaustivă a ceea ce a însemnat moștenirea teologică (și totodată gândirea teologică) a Părintelui Daniil, prezenta lucrare tratează principalele direcții ale gândirii sale teologice, fapt anticipat de titlul Tezei, *Teologie și viață*

² Amintim aici: Protos. Dr. Benedict VESA, „Ieroschim. Daniil de la Rarău și cunoașterea prin poezie”, în Ieroschim. Daniil de la Schitul Rarău (Sandu TUDOR), *Hrisovul clipelor – versuri*, Renașterea, Cluj-Napoca, 2016, pp. 130-136; Pr. David, PESTROIU, „Episteme teologice în *Imnul Acatist la Rugul Aprins* al Ieroschimonahului Daniil Sandu TUDOR”, în: *Tabor*, (2013) 3, pp. 48-54; Aurelia BĂLAN-MIHAILOVICI, Vatra-Dornei, „Limba și stilul poeziei religioase a Starețului Daniil”, în: Cleopa PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 55-6; Aurelia BĂLAN-MIHAILOVICI, „Imnul Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu – Simboluri sacre în arta poetică a Ieroschimonahului Daniil Sandu TUDOR”, în: C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim...* pp. 97-123; Raluca ȘERBAN, „Valențe posibile ale simbolurilor din proza religioasă a Starețului Daniil – Oul de lut și de cântec”, în: C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, pp. 206-209; Doina POLOGEA, „Trăirea în rugăciune, reflectată în poezia Ieroschimonahului Daniil Sandu TUDOR”, în: C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, pp. 145-148. Amintim aici și volumul Cleopa PARASCHIV (ed.), *Starețul Daniil de la Rarău, poet și scriitor mistic al Bisericii Ortodoxe Române*, Panaghia, (s. a.), (s. 1.), 70 pp., volum ce cuprinde o serie de studii prezentate în cadrul Simpozionului „Ieroschimonahul Daniil de la Rarău – un scriitor îndumnezeit”. În data de 29. 10. 2010, la Seminarul Teologic Liceal Ortodox *Veniamin Costachi*, a avut loc Simpozionul *Daniil Sandu Tudor – un rug aprins pentru demnitate, credință și inspirație creștină*. A se vedea <https://doxologia.ro/zilele-daniil-sandu-tudor-editia-ii> accesat la data de 04. 06. 2014, ora 22:28.

duhovnicească la Părintele Daniil Sandu Tudor, stabilit în acord cu coordonatorul. Lucrarea de față, realizată cu ajutorul Domnului, a Maicii Sale și prin mijlocirea rugăciunilor Părintelui Daniil își propune în primul rând o prezentare a Părintelui Daniil Sandu Tudor ca teolog (nu neapărat în înțelesul academic al cuvântului, ci mai ales în sens mistico-duhovnicesc, respectiv ca *trăitor* al Rugăciunii inimii în special și a rugăciunii în general), precum și o creionare a întregului său univers lăuntric și duhovnicesc. Pe parcursul lucrării există și trimiteri referitoare la viața³ Părintelui, acestea servind la o mai bună cunoaștere a modului cum și-a însușit în chip empiric Teologia, precum și la o corectă receptare a profilului său moral-duhovnicesc, așezându-l într-un context specific bine conturat din punct de vedere duhovnicesc și geo-politic, ferindu-ne totodată de exagerări nedorite și nefolositoare.

Limitele și originalitatea lucrării

Punctul de forță al prezentei lucrări sau *caracterul de originalitate*, constă în faptul că prezintă într-un mod sistematic, principalele direcții teologice ale Părintelui Daniil, acestea fiind: *dragostea, rugăciunea, nevoința, antropologia ortodoxă, extazul mistic, contemplarea duhovnicească, isihasmul, trezvia*, ș. a. În operele tipărite în volum și în studiile realizate asupra teologiei Părintelui Daniil, nu am întâlnit o asemenea prezentare. Lucrarea de față are deci meritul de a prezenta în mod structurat gândirea Părintelui Daniil referitoare la dogmele credinței creștin-ortodoxe, precum și cea referitoare la o

³ A se vedea Pr. Constantin Jinga, *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor – omul și opera*, Christiana, București, 2005.

serie de subiecte moral-duhovnicești asupra cărora el și-a manifestat interesul în mod creator. Originalitatea prezentei lucrări este dată și de faptul că în demersul interpretării operelor sale, am recurs la compararea învățăturilor dogmatice și morale prezente în cadrul lor, cu operele patristice, acolo unde a fost cazul. Teologia Părintelui Daniil este comparată cu cea a Sfinților Părinți, ceea ce are ca rezultat evidențierea faptului că Părintele Daniil a teologhisit în deplin acord cu teologia patristică răsăriteană.

Metodologia cercetării

Metoda utilizată în alcătuirea prezentei Teze constă în cercetarea și interpretarea în duhul spiritualității ortodoxe a operelor teologice autentice aparținătoare Părintelui Daniil, precum și în cercetarea în spirit științific și cu rigurozitate a materialelor (opere aparținând Părintelui Daniil, dar și opere aparținând altor autori referitoare la scrierile Părintelui Daniil, precum: studii de specialitate, articole de ziar și de revistă, comunicări științifice, unele în format letric iar altele în format electronic). Acolo unde a fost necesar au fost consultate materiale audio-video existente pe rețeaua Internet (Documentare realizate de Trinitas TV, sau de Televiziunea Română – TVR etc).

Am utilizat *metoda istorică*, mai ales în capitolul dedicat unor elemente de biografie aparținătoare lui Sandu-Tudor (viitorul monah Agaton și Ieroschimonah Daniil), dar și *metoda comparativă*, mai ales în situațiile în care viziunea teologică a Părintelui Daniil a fost pusă în valoare în raport cu teologia Bisericii Ortodoxe. Caracterul *intradisciplinar* al Tezei constă în realizarea

unei *analize* a teologiei Părintelui Daniil, prin raportarea ei la tezaurul patristic ortodox.

Stadiul cercetării

În ceea ce privește stadiul cercetării operei *teologice*⁴ a Părintelui Daniil Sandu Tudor, aceasta a fost interpretată și comentată doar într-o foarte mică măsură, ceea ce constituie o carență semnificativă atât în rândul Teologiei academice Ortodoxe, cât și în rândul spiritualității monastice răsăritene, fapt care m-a motivat să încerc o posibilă tâlcuire asupra operei sale teologice, în raport cu teologia patristică răsăriteană. Referitor la viața și opera⁵ Părintelui Daniil Sandu Tudor, până în prezent există următoarele lucrări științifice:

- *Starețul Daniil de la Rarău*⁶;

Această operă scrisă de către Părintele Arhimandrit Ioan de la Mănăstirea Sihăstria Rarăului, în calitate de ucenic direct al Părintelui Daniil Sandu Tudor⁷, este una dintre cele mai bine alcătuite scrieri ce vizează biografia detaliată a Părintelui Daniil. Cartea dezvoltă detalii legate de viața Părintelui Daniil, precum: Activitatea culturală, călătoria la Muntele Athos, mișcarea duhovnicească și culturală *Rugul Aprins*, minuni săvârșite de către Părintele Daniil în calitate de Stareț al Mănăstirii Rarău, precum și detalii legate de arestarea, ancheta, procesul,

⁴ A se vedea *infra*, Subcapitolul 3 al Capitolului 1, acolo unde a prezentat pe larg stadiul actual al cercetării privind viața și opera Părintelui Daniil Sandu Tudor.

⁵ Următoarele lucrări prezintă doar într-o foarte mică măsură *viziunea teologică* a Părintelui Daniil.

⁶ Pr. Ioan NEAGOE, *Starețul Daniil de la Rarău*, Editura Panaghia, Vatra-Dornei, 2017.

⁷ A se vedea *infra*, mărturia Părintelui Ioan despre Părintele Daniil, Starețul și părintele său duhovnicesc.

perioada detenției și mucenicia Părintelui Daniil. Sunt expuse câteva mărturii legate de anumite minuni săvârșite de către Părintele Daniil, după mutare sa în veșnicie. În final, cartea este încununată prin anexarea la finalul ei (spre folosul personal al credincioșilor) a *Imnului–Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu*, alcătuit de către Părintele Daniil.

- *Starețul Daniil de la Rarău și Rugul Aprins*⁸;

Este o operă cu caracter biografic, de mare folos pentru cei care doresc să cunoască ce a însemnat mișcarea *Rugul Aprins*, precum și măreția profilului duhovnicesc și cultural pe care l-a avut Părintele Daniil de la Rarău. Structura (capitolele) cărții coincid cu principalele etape din viața Părintelui Daniil, oferind detalii interesante și totodată captivante, *hrănind* sufletele cititorilor.

- *Sandu Tudor (Părintele Daniil). Ideologiile extremiste și poliția politică*⁹;

Această operă scrisă într-un mod istoric profesionist, oferă informații despre ideologiile extremiste împotriva cărora Părintele Daniil s-a simțit dator să lupte în mod duhovnicesc. În acest sens autorul avea să sublinieze faptul că „Sandu Tudor nu se ridică împotriva unui regim politic, ci critica un set de valori¹⁰ dintr-o perspectivă creștină, iar acest lucru era mai greu de încadrat în prevederile codului penal”¹¹.

⁸ Ierodiac. C. PARASCHIV (ed.), *Starețul Daniil de la Rarău și Rugul Aprins*, Editura Agaton, Făgăraș, 2012.

⁹ George ENACHE, *Sandu Tudor (Părintele Daniil). Ideologiile extremiste și poliția politică*, Editura Lumea Crediinței, București, 2018.

¹⁰ De fapt *valorile* comunismului erau de fapt *false* valori.

¹¹ G. ENACHE, *Sandu Tudor...*, p. 146.

- *Să nu fiți căldicei! Sandu Tudor și întemeierea Rugului Aprins (1940-1952)*¹²;

Cartea conține scurte detalii biografice despre Părintele Daniil, precum și informații referitoare la întemeierea Asociației *Rugul Aprins*, la modul cum Părintele Daniil a fost receptat în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, precum și o serie de 138 de documente de arhivă la care se adaugă *Anexe*.

- *Chipul Rugului Aprins*¹³;

Prezenta operă cuprinde interviuri luate Părintelui Nicolae Bordașiu, și domnilor Nicolae Rădulescu, Emanoil Mihăilescu cu privire la Asociația *Rugul Aprins* (și la personalitatea Părintelui Daniil).

- *Sandu Tudor și Asociațiile Studențești creștine din România interbelică*¹⁴;

Este o operă interesantă în al cărei prim capitol putem găsi informații referitoare la biografia lui Sandu Tudor, receptat ca personaj interbelic destul de controversat. În cel de-al doilea capitol este prezentată activitatea lui de *asecerist*, urmând ca în continuare să fie anexate o serie de 81 de documente alături de câteva ilustrații.

- *Părintele Daniil Sandu Tudor – o microistorie a rezistenței Bisericii Ortodoxe Române sub totalitismul comunist* (Teză de Doctorat)

¹² Carmen CIORNEA, *Să nu fiți căldicei! Sandu Tudor și întemeierea Rugului Aprins (1940-1952)*, Editura Eikon, București, 2018.

¹³ Carmen CIORNEA, *Chipul Rugului Aprins*, Editura Eikon, București, 2015.

¹⁴ Carmen CIORNEA, *Sandu Tudor și Asociațiile Studențești creștine din România interbelică*, Editura Eikon, București, 2017.

O Teză de Doctorat elaborată sub coordonarea Pr. Prof. Univ. Dr. Runcan Nechita, a fost susținută în anul 2015 la Școala Doctorală de Teologie din cadrul Universității Ovidius din Constanța, de către doamna Chiriazii (Ciornea) Carmen, titlul Tezei fiind *Părintele Daniil Sandu Tudor – o microistorie a rezistenței Bisericii Ortodoxe Române sub totalitaismul comunist*. Având la bază informațiile prezentate de către autoare în Rezumatul Tezei¹⁵, se poate distinge faptul că în prima parte a Tezei denumită *Părintele Daniil Sandu Tudor – o paradigmă a rezistenței prin credință și cultură*, este realizată o *microistorie a rezistenței Bisericii Ortodoxe Române*, cercetându-se anumite condiții sub care au avut loc prefaceri diverse de natură culturală, spirituală a acestui subiect. Partea a doua a Tezei denumită *Creația literar-liturgică a Părintelui Daniil Sandu Tudor – poet mistic (neomnologic) al Bisericii Ortodoxe Române*, tratează anumite aspecte legate de dimensiunea poetică a operei Părintelui Daniil, fiind identificate „note particulare ale imnelor sale acatist – prin aplicarea unei hermeneuticii din perspectiva structurării antropologiei iconice”¹⁶.

- *Părintele Daniil Sandu Tudor și Mișcarea Rugului Aprins* (Teză de Doctorat)

Preotul Petru Nicolae Buran, avându-l coordonator pe ȚIPS. acad. prof. univ. dr. Andrei (Ioan) Andreicuț, a susținut (în anul 2022, în cadrul Școlii Doctorale *Isidor Todoran* din cadrul Universității Babeș-Bolyai), o Teză de

¹⁵ A se vedea <https://www.univ-ovidius.ro/images/-docs/teze-doct/CHIRIAZI-ro.pdf>, accesat la 22. 05. 2024.

¹⁶ A se vedea <https://www.univ-ovidius.ro/images/-docs/teze-doct/CHIRIAZI-ro.pdf>, accesat la 22. 05. 2024.

Doctorat având titlul *Părintele Daniil Sandu Tudor și Mișcarea Rugului Aprins*. În această Teză, autorul a prezentat în prima parte câteva aspecte privind *etapa laică și publicistică* a vieții Părintelui Daniil Sandu Tudor, urmate de o *biografie monahală*. În parte a doua a Tezei sunt prezentate informații cu privire la Asociația religioasă *Rugul Aprins al Maicii Domnului*, fiind oferite detalii legate de perioadele *oficială și neoficială* a acestei grupări, urmând a prezenta și *componența sau familia spirituală a Rugului Aprins*. Tot în prima parte sunt dezvoltate câteva *caracteristici ale fenomenului isihast – Rugul Aprins*. În cea de-a treia parte a Tezei, autorul prezintă raportul dintre *spiritualitatea isihastă și regimul comunist*, fiind prezentate informații referitoare la *informatori și obsesiile/acuzațiile Securității*. Sunt prezentate anumite detalii legate de *interogatoriile* la care a fost supus Părintele Daniil, dar și detalii legate de procesul *lotului Al.(exandru) Theodorescu și alții*. Partea a patra din Teză este dedicată tratării *evoluției spirituale a Stareșului Daniil Sandu Tudor*. Lucrarea conține anexe¹⁷.

Referitor la stadiul cercetării operei *literare*¹⁸ a Părintelui Daniil, precizăm faptul că au existat manifestări

¹⁷ A se vedea <https://teze.doctorat.ubbcluj.ro/doctorat/teza/fisier/7267>, accesat la 22. 05. 2024.

¹⁸ Lucrările științifice ale autorilor care au interpretat scrierile de natură literară ale lui Sandu-Tudor (viitorul Părintel Daniil), contribuții la care am avut acces atât cât s-a putut, sunt următoarele: George CĂLINESCU, „Sandu Tudor”, în: *Istoria literaturii române. De la origini până în prezent*. Editura Regală pentru Literatură și Artă, București, 1941, p. 811; Eugen LOVINESCU, „Alți poeți tineri” în: Eugen LOVINESCU, *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Minerva, București,

științifice (Simpozioane) comemorative laudabile și binevenite, în cadrul cărora s-a interpretat și într-o manieră filologică¹⁹ o parte din opera literară (cu o

1973, pp. 672-673; Aurelia BĂLAN-MIHAILOVICI, „Hrisovul clipelor sau pecetea vieții și a morții – Scurtă analiză a limbii și a stilului baladei”, în: C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, pp. 180-191; Aurelia BĂLAN-MIHAILOVICI, „Ethosul românesc în poezia Starețului Daniil”, în: C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, pp. 199-206; Liliana URSU, „Comentariu literar la Imnul Acatist”, în: C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, pp. 124-130; Liliana URSU, „Analiza poeziei «Analogă întâlnirilor»”, în: Cleopa PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, pp. 191-193; Monica PILLAT, „Călătoria ca rugăciune în poezia «Anahoree»”, în: C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, pp. 194-197; Doina BERCEANU, „Ieroschimonahul Daniil – relația dintre scris și viață”, în: C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, pp. 209-210; Doina POLOGEA BERCEANU, „Două poezii se privesc ochi în ochi – Scurtă paralelă între «Vestea Vieții» de Sandu TUDOR și «Duhovnicească» de Tudor ARGHEZI”, în: C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, pp. 198-199; Constantin ROTĂRĂSCU, „Rațiune și credință la Starețul Daniil”, în: C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, pp. 221-229; Raluca ȘERBAN, „Porumbița de pe culmile Vasanelui – Încercare de analiză simbolică a condacelor I și II din «Imnul Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu»”, în: C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, pp. 130-135; Raluca ȘERBAN, „Bucută-te, tu, scară cu pragul în inima ce se închină – încercare de analiză simbolică a unor sintagme din «Imnul Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu»”, în: C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, pp. 135-145.

¹⁹ Referitor la manifestările științifice dedicate comemorării Părintelui Daniil Sandu Tudor, amintim Simpoziioanele Naționale de poezie religioasă *Daniil Tudor* desfășurate la Vatra Dornei și București în perioada 2004-2007. Referatele acestor Simpoziioane au fost cuprinse în volumul C. PARASCHIV (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor...*, 295 pp. Comunicările acestor Simpoziioane au interpretat dintr-o perspectivă teologică și filologică opera lui Sandu Tudor, viitorul Părinte Daniil.

anumită valoare teologică) a Părintelui Daniil, înțelegându-se prin aceasta scrierile (în special poeziile) aparținând perioadei dinaintea intrării sale în monahism.

Structura și conținutul lucrării

În *primul capitol* sunt prezentate anumite aspecte referitoare la *biografia* Părintelui Daniil Sandu Tudor, începând cu perioada tinereții și până la momentul martiriului. Sunt prezentate *scrierile autentice ale Părintelui Daniil* (manuscrisele dar și scrierile publicate).

În *cel de-al doilea capitol* denumit *Rugăciunea – în gândirea teologică a Părintelui Daniil Sandu Tudor*, sunt tratate unele aspecte referitoare la viziunea Părintelui Daniil despre rugăciune, precum: *Dimensiunea ontologică a rugăciunii, instinctul rugăciunii, constituția rugăciunii, caracterul sobornicesc al rugăciunii*, abordate din perspectiva teologică a Părintelui Daniil. Sunt prezentate câteva aspecte referitoare la *gestionarea gândurilor în timpul rugăciunii*, și la *pericolul închipuirii/imaginației* dăunătoare, aferentă rugăciunii. Pe lângă *condițiile unei rugăciuni reușite*, sunt analizate *raportul dintre asceză și rugăciune*, dar și interdependența dintre *lacrimile duhovnicești și rugăciune*, dat fiind faptul că Părintele Daniil a acordat multă atenție acestui subiect duhovnicesc. *Extazul și contemplarea* sunt alte teme analizate în raport cu rugăciunea, cărora se adaugă o mărturisire personală aparținând Părintelui Daniil referitor la lumina necreată. În același capitol sunt prezentate unele *valențe duhovnicești ale rugăciunii*, precum și anumite aspecte ce țin de *dimensiunea isihastă a rugăciunii*, fiind tratate *rugăciunea inimii și isihia* din perspectiva teologică a Părintelui Daniil. Pe lângă o serie de aspecte ce țin de

partea *metodică* a practicării rugăciunii inimii, sunt prezentate și anumite considerente teologice aparținând Părintelui Daniil, cu privire la *importanța rugăciunii ciclice neîncetate*. Perspectiva Părintelui Daniil referitoare la *isihie* este pusă în legătură cu *trezvia*. Capitolul mai cuprinde un *Canon pentru dobândirea Sfințitei Rugăciuni*, al cărui conținut l-am interpretat în concordanță cu teologia patristică; precum și *Psalmul VII – în varianta poetică a Părintelui Daniil Sandu Tudor*.

Capitolul al treilea tratează *concepția teologic-antropologică a Părintelui Daniil Sandu Tudor*. În subcapitolul 1, denumit *Omul – centrul de taină al creației, în virtutea creării sale după Chipul lui Dumnezeu, potrivit Părintelui Daniil*, este prezentată concepția antropologică a Părintelui Daniil referitoare la om, înțeles ca centru spre care converge toată creația, fiind detaliată și teologia sa referitoare la *chipul lui Dumnezeu din om*. Subcapitolul al 2-lea denumit *Inima duhovnicească – parte componentă a naturii umane, în viziunea teologică a Părintelui Daniil Sandu Tudor*, prezintă concepția Părintelui Daniil referitoare la inimă (*nous*) ca centru duhovnicesc uman, urmând ca în Subcapitolul al 3-lea denumit *Raportul dintre Antropologie – Euharistie – Gnoseologie, în perspectiva teologică a Părintelui Daniil*, să fie tratată Sfânta Împărtășanie în raport cu antropologia și cu gnoseologia ortodoxă. Părintele Daniil a înțeles menirea omului ca fiind dobândirea *sfințeniei*, sfințenia fiind în opinia sa *vie*, și deci accesibilă tuturor oamenilor. Sunt prezentate și *alte aspecte teologice privind antropologia ortodoxă, în viziunea Părintelui Daniil*, referitoare la teme de reflecție teologică precum: *omul ca microcosmos, omul îndepărtat*

de Dumnezeu, omul secularizat, omul și păcatul mândriei, voința umană, libertatea omului, nașterea duhovnicească a omului etc.

Capitolul al patrulea denumit Adevărul și Dragostea în perspectiva teologică a Părintelui Daniil, cuprinde anumite considerente teologice asupra virtuților dragostei și adevărului, înțelese ca virtuți de sorginte dumnezeiască. În subcapitolul 1 este prezentată viziunea Părintelui Daniil referitoare la adevăr înțeles ca adevăr de credință, adevărurile de credință fiind expresia Adevărului Înomenit (Hristos). Subcapitolul al 2-lea denumit Dragostea dumnezeiască și valențele ei, potrivit viziunii teologice a Părintelui Daniil, cuprinde aspecte precum: dragostea ca însușire ontologică umană; dragostea lui Hristos etc, fiind prezentat raportul dintre dragoste și nevoie sau cel dintre dragoste și înstrăinarea duhovnicească, precum și necesitatea manifestării dragostei față de Dumnezeu și față de aproapele, potrivit viziunii teologice a Părintelui Daniil.

Capitolul al cincilea, denumit Valoarea teologică a Părintelui Daniil Sandu Tudor. Aspecte privind teologia Părintelui Daniil Sandu Tudor și relevanța ei pentru cultura teologică ortodoxă universală, prezintă o viziune de ansamblu asupra teologiei Părintelui Daniil. În subcapitolul 1, intitulat Teme de reflecție teologică, în viziunea Părintelui Daniil, sunt prezentate anumite teme teologice, preponderent de natură dogmatică, asupra cărora Părintele Daniil a meditat și a teologhisit îndelung, dintre acestea amintind: dogma triadologică; anghelologia; crearea lumii ex nihilo; raționalitatea creației; revelația dumnezeiască; gnoseologia; eclesiologia; duhovnicia sau harisma paternității

duhovnicești ș. a. Subcapitolul al 2-lea tratează personalitatea Părintelui Daniil, înțeles ca *teolog conservator*. Este subliniat îndemnul Părintelui Daniil referitor la necesitatea *întoarcerii la Sfinții Părinți*, subliniindu-se *necesitatea depășirii teologiei scolastice prin intermediul însușirii în mod empiric a învățăturilor Sfinților Părinți*. În finalul capitolului sunt prezentate aspecte ce vizează *receptarea în contemporaneitate a personalității Părintelui Daniil Sandu-Tudor*.

Dificultăți întâmpinate

Principalele dificultăți întâmpinate în vederea realizării prezentei cercetări au constat în faptul că nu am avut acces la o prezentare *sistematică* a învățăturilor sale teologice, aceasta neexistând până acum. Din cauza faptului că Părintele Daniil a trăit în plin regim comunist-ateu, scrierile sale nu au putut fi publicate decât după anul 1990, însă poate, nu așa cum ar fi post publicate de el însuși dacă ar fi rămas în viață. Operele sale teologice²⁰ apărute *postum* au fost publicate prin compilarea manuscriselor, în acest sens titlurile capitolelor și ale subcapitolelor acestor volume fiind denumite de către editori, nu de către Părintele Daniil. Opera teologică a Părintelui Daniil, publicată până acum nu are o structură sistematică. Dificultatea a constat în faptul că a trebuit să sistematizez principalele sale subiecte teologice asupra cărora și-a manifestat interesul creator, urmând ca mai apoi, printr-un efort susținut, să le ordonez în funcție de temele teologice și să le interpretez. În demersul interpretării textelor aparținătoare Părintelui

²⁰ A se vedea *infra*, Subcapitolul 2 al Capitolului 1 acolo unde am prezentat principalele opere teologice ale lui Sandu-Tudor (Părintele Daniil).

Daniil, am pornit întotdeauna de la textele cu pricina, nedorind a elabora o teologie personală.

Scopul lucrării

Principalul scop al acestei lucrări constă în prezentarea sistematică a principalelor direcții teologice aparținătoare Părintelui Daniil asupra cărora el a teologhisit. Lucrarea de față urmărește și evidențierea faptului că Părintele Daniil a avut o gândire teologică ortodoxă, fundamentată întotdeauna patristic. Un alt scop al Tezei este acela de a oferi o lucrare sistematică privind *teologia Părintelui Daniil Sandu Tudor*, lucrare a cărei lipsă se simte pe piața de carte teologică românească dar și internațională, dar și acela de a evidenția veridicitatea *premiselor* de la care s-a pornit cercetarea, respectiv:

- *Părintele Daniil (Sandu Tudor) a fost un teolog veritabil, teologhisind în acord cu Sfinții Părinți ai Bisericii Ortodoxe (și cu teologii consacrați ai acesteia), păstrând fără abatere Ortodoxia credinței, și trăind în chip teologic autentic;*
- *Părintele Daniil a avut o concepție și mai ales o trăire isihastă autentică, centrată filocalic, fiind deci un practicant experimentat al Rugăciunii inimii, ajungând (și în ceea ce privește dimensiunea isihastă a vieții sale) la o mare înălțime duhovnicească.*

Concluzii

În urma cercetării ce a condus la realizarea prezentei Teze se poate constata veridicitatea premiselor de la care s-a pornit cercetarea, respectiv:

- *Părintele Daniil (Sandu Tudor) a fost un teolog veritabil, teologhisind în acord cu Sfinții Părinți ai Bisericii Ortodoxe și cu teologii consacrați ai acesteia, păstrând fără abatere Ortodoxia credinței, și trăind în chip teologic autentic;*
- *Părintele Daniil a avut o concepție și mai ales o trăire isihastă autentică, centrată filocalic, fiind un practicant experimentat al Rugăciunii inimii și ajungând (și în practica isihastă) la o apreciazabilă înălțime duhovnicească.*

Pentru Părintele Daniil Sandu-Tudor, viața duhovnicească nu a reprezentat un concept abstract și lipsit de conținut real, ci *un mod de a fi*, sau mai bine zis singurul mod de a fi în calitate de om credincios. Părintele Daniil a știut să îmbine în mod armonios *theologia* sau *teologhisirea*, înțeleasă ca vorbire *despre* Dumnezeu, cu vorbirea *cu* Dumnezeu. Toate învățăturile teologice prezente în cele peste 1500 de pagini publicate până astăzi ce conțin scrieri ale Părintelui Daniil, nu sunt altceva decât o dovadă a profunde sale vieți duhovnicești ancorate în rugăciune. Părintele Daniil a dedicat cea mai mare parte din *nevoințele* sale *Rugăciunii Inimii*, pe care o numea *Sfințita Rugăciune*. A înțeles faptul că doar fiind ancorat în lucrarea rugăciunii inimii, omul va putea rezista noilor ispite și tentații atât de *promițătoare* dar de fapt *înșelătoare* și *prilejuitoare* a *îndepărtării omului de Dumnezeu*. *Părintele Daniil a recurs la teologia*

patristică, susținând faptul că rugăciunea poate prilejui descoperirea unor taine duhovnicești mistice, celui care o practică, descoperire concretizată prin înțelegerea vieții mai cu seamă din perspectivă duhovnicească, nu doar strict geo-politic, istoric, consumist și efemer, așa cum din păcate, este înțeleasă de *omul secularizat*. Rugăciunea, ca fapt concret al nevoinței, presupune o *dimensiune ascetică*. Potrivit perspectivei teologice a Părintelui Daniil, nu putem înțelege corect *revelația dumnezeiască*, dacă nu suntem angrenați într-o lucrare *orantică* statornică, în cadrul Bisericii Ortodoxe.

Pentru Părintele Daniil, *omul*, în înțelesul larg și cuprinzător al cuvântului, a fost *tărâmul* pe care Sfinția Sa l-a cercetat zeci de ani, mai ales prin intermediul Tainei Spovedaniei, subliniind în acest sens valoarea *harismei paternității duhovnicești*. Părintele a înțeles omul nu doar din punct de vedere social, ca urmare a activității sale în sfera social-culturală, ci mai ales a înțeles omul în calitatea sa de *antropos* ca singura făptură care tânjește și privește spre sfera cerească. *Omul nu poate fi înțeles în mod deplin decât dacă este privit ca o icoană a Icoanei Părintelui Ceresc*. Precum Hristos este o *icoană* întrupată a Tatălui, tot astfel omul este o icoană a Logosului înomenit. În calitate de icoană a lui Hristos, omul are menirea de a păstra neîntinată curăția *chipului* său. Această curăție se dobândește la primirea Tainei Botezului și se menține pe parcursul vieții prin Taina Spovedaniei în cadrul căreia chipul dumnezeiesc este mereu reînnoit prin *baia lacrimilor* trupești exterioare și a plânsului lăuntric. *Legătura dintre Hristologie – Euharistie – Antropologie* a fost evidențiată de către Părintele Daniil raportându-se la Revelația cuprinsă în

Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție. Potrivit Sfinției Sale, dacă omul nu are o concepție antropologică sănătoasă și dacă nu va împropria *învățăturile antropologice* ale *Sfintei Tradiții* în mod corect, atunci nu va prețui nici *Hristologia*, dar nici *Euharistia*, ca parte indispensabilă a acesteia. Omul care nu acceptă faptul că menirea sa este *sfințenia*, respectiv faptul de a deveni tot mai asemănător cu Hristos, nu va pune preț pe o înțelegere corectă a Persoanei divino-umane a Domnului, și nici nu va prețui Euharistia ca singurul mod de unire desăvârșită cu Hristos cel Înviat.

Omul nu poate fi înțeles în afara virtuților, fapt pentru care Părintele Daniil socotea, în deplin acord cu întreaga Predanie Patristică, faptul că apogeul tuturor virtuților este *dragostea*. De asemenea, atrăge atenția asupra faptului că dragostea adevărată nu este cea *spirituală*, respectiv cea pe care o confundă majoritatea oamenilor cu diferite stări de efuziune spirituală lipsite de conținut duhovnicesc. Dragostea ce adevărată și vrednică de împropriat este doar cea *hristică* sau cea izvorâtă în urma agonisirii harului Duhului Sfânt în inimă, deci doar cea pe care o pot experia persoanele dreptslăvitoare botezate. Dragostea adevărată nu poate fi decât *jertfelnică*, aceasta fiind o reflecție a dragostei Domnului Hristos. Fără dobândirea acestei virtuți atotcuprinzătoare, persoana umană nu va putea trăi bucuria și pacea izvorâte din Dumnezeu, deoarece Însuși Domnul este identificat cu această virtute, ca atribut ce Îl poate *defini* într-un mod mai bun (deși nu deplin), deoarece Domnul fiind nemărginit nu poate fi circumscris în concepte umane. Potrivit perspectivei teologice a Părintelui Daniil, dragostea este parte integrantă a sfințeniei.

În cadrul bogăției gândirii teologice a Părintelui Daniil, se distinge ideea conform căreia menirea ultimă sau singurul rost al viețuirii pământești este ajungerea la *sfințenie*. Astăzi, când majoritatea oamenilor caută să se realizeze doar din punct de vedere socio-profesional sau familial, sfințenia este socotită a fi un deziderat idealist și chiar ireal. În acest sens, teologia Părintelui Daniil este și va rămâne mereu actuală în virtutea faptului că este axată pe ideea *sfințeniei personale umane*. Sfințenia este singura raționalitate (*rațiune*) a viețuirii umane, dar ea nu se poate dobândi decât în cadrul Bisericii Ortodoxe, ca singura care a păstrat în mod nealterat toate învățăturile revelate în mod natural și supranatural. Rațiunea de a fi a omului este *asemănarea cu Dumnezeu* prin intermediul sfințeniei, aceasta fiind săvârșită în cadrul credinței dreptmăritoare.

Prin faptul că a fost un om *encicloped*, dar și prin faptul că a recurs la așezarea culturii profane în slujba theologisirii, Părintele Daniil s-a bucurat de succes în primul rând în cadrul cercurilor de intelectuali rasați din care făcea parte cu demnitate. Mai mult decât atât, ca urmare a Congresului Facultăților de Teologie de la Atena (1936), Congres în cadrul căruia s-a *proclamat* de către teologii de profesie *întoarcerea la teologia Sfinților Părinți*, Părintele Daniil a fost și el *receptiv la insuficiențele teologiei ortodoxe elaborată în manieră scolastică, fapt pentru care îndemna de multe ori în cuprinsul scrierilor sale ca atât teologii, cât și preoții și credincioșii simpli să se aplece spre izvoarele patristice fundamentale*, în vederea unei înțelegeri depline a învățăturii de credință, pe care ulterior să o asume empiric în vederea mântuirii. Părintele Daniil, deși era

un conservator în ceea ce privește dogma și morala ortodoxă (de la care nu a făcut nici un compromis), avea o largă viziune culturală și teologică. El a înțeles Teologia nu în primul rând ca pe un sistem doctrinar, ci mai cu seamă ca un *modus vivendi*. Opera și viața sa au fost fundamentate dogmatic. Nădăjduim că această modestă încercare de sinteză a Teologiei Părintelui Daniil Sandu Tudor să fie spre o îmbogățire duhovnicească și spre o mai bună receptare de acum înainte a ceea ce a fost, a gândit, a înfăptuit, a simțit și a mărturisit prin mucenie Ieroschimonahul Daniil (Sandu Tudor) de la Rarău. Să avem ca reazem spre mântuire rugăciunile sale cele sfinte!

Bibliografie

1. IZVOARE

1. a. Biblice

- 1) *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2015.
- 2) *Noul Testament cu Psalmii*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2019.

1. b. Patristice

- 3) Acachie Savaitul, *Comentariu la Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul*, Editura Doxologia, Iași, 2021.
- 4) Andrei Criteanul, *Canonul cel Mare*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2011.
- 5) Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
- 6) Efreim Sirul, *Cuvinte către monahi*, Anastasia, București, 1996.
- 7) Fericitul Augustin, *Confesiuni*, Editura Humanitas, București, 2008.
- 8) *Filocalia*, volumul 1, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008.
- 9) *Filocalia*, volumul 2, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008.
- 10) *Filocalia*, volumul 5, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2011.

- 11) *Filocalia*, volumul 6, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2011.
- 12) *Filocalia*, volumul 9, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980.
- 13) *Filocalia*, volumul 11, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2017.
- 14) *Filocalia*, volumul 12, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017.
- 15) Ignatie Briancianinov, *Despre înșelare*, Apologeticum, 2005, (ediție digitală).
- 16) Ignatie Briancianinov, Fericitul Trifon Turkestanov, *Cunoașterea lui Dumnezeu prin mijlocirea firii văzute*, Sophia/ Cartea Ortodoxă, București/Alexandria, 2011.
- 17) Ioan Damaschinul, *Dogmatica*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005.
- 18) Ioan de Kronstadt, *Despre rugăciune*, Editura Egumenița, Galați, 2018.
- 19) Ioan Gură de Aur, *Diavolul și magia*, Editura Panaghia, Vatra-Dornei, 2002.
- 20) *Împărtășirea continuă cu Sfintele Taine. Doarul unei controversă – mărturiile Tradiției*, Deisis, Sibiu, 2006
- 21) Lavrentie al Cernigovului, *Viața, învățăturile, minunile și Acatistul*, Editura Cartea Ortodoxă/Editura Egumenița, Alexandria/Galați, s.a.
- 22) Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006

- 23) Nectarie de Eghina, *Morala creștină*, Editura Doxologia, Iași, 2013.
- 24) Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2016
- 25) Nicodim Aghioritul, Eftimie Zigabenu, *Psaltirea – în tâlcurile Sfinților Părinți*, vol. II, Editura Cartea Ortodoxă/Egumenița, Galați, 2018.
- 26) Nicolae Velimirovici, *Piramida Raiului*, Sophia, București, 2013.
- 27) Paladie, *Lavsaicon*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2012.
- 28) *Patericul Egiptean*, Editura Episcopiei Ortodoxe de Alba Iulia, Alba Iulia, 1993.
- 29) Porfirie Kavsokalyvitul, *Sfaturi pentru viața de familie*, Sophia/Metafrază, București, 2019.
- 30) Sandu Tudor, Ieroschimonahul Daniil de la Rarău, *Acatiste*, Christiana, București, 2009.
- 31) Sandu Tudor, Ieroschimonahul Daniil, *Acatiste: Acatistul Bunei Vestiri, Imn-Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu, Acatistul Preacuviosului Parintelui nostru Sfântul Dimitrie cel Nou Boarul Basarabov, Acatistul Sfântului Sfințitului Parintelui nostru Calinic Cernicanul*, Ed. Christiana, București, 1999.
- 32) Sandu Tudor, Daniil, *Acatiste: Imn-Acatist la Rugul Aprins al Maicii Domnului, Acatistul Sfântului Ioan Bogoslovul, Acatistul Preasfintitului Parintelui nostru Calinic Cernicanul*, Anastasia, București, 1997.
- 33) Sandu Tudor, *Acatistul Preacuviosului Parintelui nostru Sfântul Dimitrie cel Nou Boarul din Basarabov*, Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1942.

- 34) Sandu Tudor, Daniil, *Acatistul Sfântului Ioan Evanghelistul, alcătuire a Precuviosului Părinte Daniil de la Rarău*, Editura Bonifaciu, 2009.
- 35) Sandu Tudor, Daniil, *Ce e omul?*, Editura Christiana, București, 2003.
- 36) Sandu Tudor, Daniil, *Ce e omul?*, Ediția a 2-a, revizuită și adăugită, Editura Christiana, București, 2017.
- 37) Sandu Tudor, Daniil, *Dumnezeu-Dragoste*, Editura Christiana, București, 2003.
- 38) Sandu Tudor, *Imn-Acatist la Rugul Aprins al Maicii Domnului*, Fundația Culturală Română, Madrid, 1987.
- 39) Sandu Tudor, Daniil, *Hrisovul clipelor – versuri*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2016.
- 40) Sandu Tudor, Daniil, *Imn Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu, cu fotocopia manuscrisului definitiv și comentariile autorului*, Ed. Christiana, București, 2004.
- 41) Sandu Tudor, Daniil, *Învățăături duhovnicești. Comentariu la Imnul Acatist la Rugul Aprins al Maicii Domnului*, Editura Panaghia, Vatra Dornei, f. a. (2001?).
- 42) Sandu Tudor, Daniil, *Scrieri I*, Editura Christiana, București, 1999.
- 43) Sandu Tudor, Daniil, *Sfințita rugăciune*, Editura Christiana, București, 2008.
- 44) Sandu Tudor, Daniil, *Taina Rugului Aprins*, Anastasia, București, 1999.
- 45) Sandu Tudor, Daniil, *Taina Sfintei Cruci*, Editura Christiana, București, 2001.
- 46) Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016.
- 47) Sandu Tudor, Daniil, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017

- 48) Sandu Tudor, „Am auzit cântecul păsării unice”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Scrieri I*, Editura Christiana, București, 1999, pp. 210-211.
- 49) Sandu Tudor, „Anahoree”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, pp. 99-100.
- 50) Sandu Tudor, „Apatheia la Avva Macarie Egipteanul”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, pp. 224-228.
- 51) Sandu Tudor, „Avatar”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu TUDOR, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, p. 78
- 52) Sandu Tudor, „Bande de demoniaci” în Sandu TUDOR, *Universalism românesc*, pp. 35-36.
- 53) Sandu Tudor, „Ce sfânt ne trebuie?” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, pp. 140-141.
- 54) Sandu Tudor, „Ce ne trebuie” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, pp. 234-235.
- 55) Sandu Tudor, „Chip isihast”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, pp. 95-97.
- 56) Sandu Tudor, „Creștinismul îndrăciților” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, pp. 158-159.
- 57) Sandu Tudor, „Cuvânt” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, pp. 19-20.
- 58) Sandu Tudor, „Cu ce adevăr să mergem?” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016, pp. 221-222.

- 59) Sandu Tudor, Daniil, „Despre rugăciune”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, pp. 142-143.
- 60) Sandu Tudor, Daniil, „Epilog la Imnul Acatist al Rugului Aprins”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Scrieri I*, Editura Christiana, București, 1999, pp. 61-78.
- 61) Sandu Tudor, „Grăunțe de nisip. Evlavie pustnicească”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, pp. 109-111.
- 62) Sandu Tudor, *Hrisovul clipelor. Parabolă în ton de baladă*, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, pp. 114-131.
- 63) Sandu Tudor, „Întâmplare mărunță” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016, pp. 21-22.
- 64) Sandu Tudor, „Marea măiestrie”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Hrisovul clipelor – versuri*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2016, pp. 80-81.
- 65) Daniil Sandu Tudor, „Mic canon pentru Maica Domnului”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Scrieri I.*, pp. 131-132.
- 66) Sandu Tudor, „Ne mințim” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016, pp. 23-24.
- 67) Sandu Tudor, „Ne trebuie desnădejde” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016, pp. 79-81.
- 68) Sandu Tudor, „Ni s-au jefuit sufletele” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016, pp. 152-154.

- 69) Sandu Tudor, „Nu muncă, ci vrednicie românească” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, pp. 40-42.
- 70) Sandu Tudor, Daniil, „Optimă”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Hrisovul clipelor – versuri*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, p. 90.
- 71) Daniil Sandu Tudor, „Parabolă”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Hrisovul clipelor – versuri*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, p. 89.
- 72) Sandu Tudor, „Patimile”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, pp. 195-201.
- 73) Sandu Tudor, „Patria spirituală” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016, pp. 124-125.
- 74) Sandu Tudor, Daniil, „Primejdia oricărei învățături”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, pp. 212-220.
- 75) Sandu Tudor, „Poartă la cântec”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Hrisovul clipelor – versuri*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2016, p. 35-43.
- 76) Sandu Tudor, „Poem nou la lacrimă”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Hrisovul clipelor – versuri*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2016, pp. 43-76.
- 77) Sandu Tudor, „Politica nu e un leac al crizei”, în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016, pp. 76-78
- 78) Sandu Tudor, „Psalm”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, p. 90.
- 79) Sandu Tudor, Daniil, „Religia ateismului rus” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016, pp. 197-198.

- 80) Sandu Tudor, Daniil, „Rugăciunea – cea mai sporită în urmări și cea mai înaltă înfăptuire a noastră”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, p. 145
- 81) Sandu Tudor, „Sabia cuvântului” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016, pp. 111-112.
- 82) Sandu Tudor, „Seamă de cuvinte”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Acatiste*, Editura Christiana, București, 2009, pp. 9-12.
- 83) Sandu Tudor, Daniil, „Semnul crucii”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, pp. 141-142.
- 84) Sandu Tudor, „Spre o reînviere a monahismului”, în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016, pp. 66-68.
- 85) Sandu Tudor, „Stanțe triste”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, p. 58.
- 86) Sandu Tudor, „Stih smerit” în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, p. 102
- 87) Sandu Tudor, Daniil, „Stihuri noi”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Hrisovul clipelor – versuri*, pp. 95-102.
- 88) Sandu Tudor, „Ultimele catrene ale toamnei”, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, p. 65.
- 89) Sandu Tudor, „Ursitoarea cu trei inele” în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016, pp. 58-59.

- 90) *Sbornicul*, Editura Episcopia Ortodoxă Alba-Iulia, Alba-Iulia, (s.a.).
- 91) Simeon Metafrastul, *Sfântul Spiridon Taumaturgul*, Editura Agnos, Sibiu, 2006.
- 92) Simeon Noul Teolog, *Cateheze. Scrieri 2*, Deisis, Sibiu, 2003.
- 93) Simeon Noul Teolog, *Imnele iubirii dumnezeiești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017.
- 94) Simeon Noul Teolog, *Țelul vieții creștine*, Anastasia, București, 1996.
- 95) Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejzii și iadul smereniei*, Deisis, Sibiu, 2001.
- 96) Sofronie Saharov, *Nașterea întru Împărăția cea neclătită*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2015.
- 97) Teofan Zăvorâțul, *Boala și moartea. Lămuriri, sfaturi și mângâieri*, Sophia, București, 2007.
- 98) Teofan Zăvorâțul, *Ce este viața duhovnicească și cum să te apropii de ea*, Anastasia, București, 1997.
- 99) Teofan Zăvorâțul, *Învățăături despre rugăciune*, Sophia/ Editura Siluana, București/ Făurei, 2020.
- 100) Teofan Zăvorâțul, *Psaltire – sau cugetări evlavioase și rugăciuni, scoase din facerile Sfântului Efrem Sirul și așezate după rânduiala Psalmilor lui David*, Sophia, București, 2011.
- 101) Teofan Zăvorâțul, *Sfaturi înțelepte*, Editura Cartea Ortodoxă/Egumenița, Galați, (s. a.).
- 102) Teognost, *Cuvinte Despre pocăință și moarte*, Editura Doxologia, Iași, 2014.
- 103) Tudor, Agaton, (Ieromonahul Agaton Sandu Tudor) „Autobiografie” în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor,

- Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, p. 31.
- 104) Vasile cel Mare, *Omilii la facerea omului. Omilie la Rai*, Editura Doxologia, Iași, 2010.
- 105) Vasile cel Mare, *Omilii și cuvântări*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004.
- 106) Velickovski, Paisie, *Crinii țarinii*, Anastasia, București, 1996.

1. c. Liturgice

- 107) *Acatistul Învierii Domnului nostru Iisus Hristos*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2015.
- 108) *Carte de rugăciuni*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2014.
- 109) *Ceaslov*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii ortodoxe Române, București, 1993.
- 110) *Ceaslovul mic*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993.
- 111) *Molitfelnic*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006.
- 112) *Psaltirea Sfântului Proroc David* (LXX-varianta Septuaginta), Colegiul Ortodox Noul Studion, București, 2022.
- 113) *Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie a celui între Sfinți Părintelui nostru Ioan Gură-de-Aur*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2006.
- 114) *Triodul*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.

- 115) *Viața, Acatistul și Paraclisul Sfântului Cuvios Irodion de la Lainici*, Mănăstirea Lainici, (s. n.), 2012.
- 116) *Viața și Acatistul Sfântului Maxim Mărturisorul*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2014.

2. Lucrări de specialitate

- 117) †Antonie de Golânsk și Mihailovsc, *Calea rugăciunii lăuntrice. Manualul isihiei. Despre rugăciunea lui Iisus și harul dumnezeiesc*, Editura Egumenița, Galați, 2018.
- 118) Boca, Arsenie, *Cărarea Împărăției*, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului/Editura Charisma, Deva, 2006.
- 119) Boca, Arsenie, *Scrieri inedite*, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Devei și Hunedoarei/Editura Charisma, Deva, 2019.
- 120) Bondalici, Dumitru, *Enciclopedia marilor personalități din Vechiul și Noul Testament*, Editura Andreiana, Sibiu, 2010.
- 121) Bulgakov, Serghie, *Ortodoxia*, Editura Paideia, București, 1994.
- 122) Ciornea, Carmen, *Chipul Rugului Aprins*, Editura Eikon, București, 2015.
- 123) Ciornea, Carmen, *Sandu Tudor. Floarea de Foc (1932-1936)*, Editura Eikon, București, 2022
- 124) Ciornea, Carmen, *Sandu Tudor și Asociațiile studențești creștine din România interbelică*, Editura Eikon, București, 2017.
- 125) Ciornea, Carmen, «*Să nu fiți căldicei!*» *Sandu Tudor și întemeierea Rugului Aprins (1940-1952)*, Editura Eikon, București, 2018.

- 126) Clement, Olivier, *Întrebări asupra omului*, ediția a 2-a, Editura Apostolia/Editura Reîntregirea, Paris – Alba Iulia, 2019
- 127) Clement, Olivier, *Ochiul de foc*, Editura Humanitas, București, 2006.
- 128) Clement, Olivier, *Trupul morții și al slavei. Scurtă introducere la o teopoetică a trupului*, Editura Christiana, București, 1996
- 129) Codrescu Răzvan, *Cartea mărturisitorilor. Pentru o istorie a învrednicirii românești*, Editura Rost/Editura Fundația Sfinții închisorilor, București – Pitești, 2014.
- 130) Crainic, Nichifor, *Rugăciunea lui Iisus*, Editura Floarea Albă de Colț, București, 2015.
- 131) Deseille, Placide, *Ce este Ortodoxia*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2016.
- 132) Dorobanțu, Nil, *Cuvinte cerești*. Vol. 4, Editura Floarea de april, 2020.
- 133) Dorobanțu, Nil, *Mistica*, Editura Babel, Bacău, 2015.
- 134) Dorobanțu, Nil, *Rugăciuni în prigoană*, Editura Floarea de Aprilie, Zemeș, 2016.
- 135) Efreim Filotheitul, *Arta mântuirii*, Editura Evanghelismos, București, 2018.
- 136) Efreim Vatopedinul, *Părintele Iosif Vatopedinul, rugătorul de foc*, Editura Bonifaciu, 2022.
- 137) Emilianos Simonopetritul, *Despre Rugăciune. Tâlcuire la Avva Evagrie*, Editura Sfântul Nectarie, Arad, 2018.
- 138) Emilianos Simonopetritul, *Tâlcuire la Sfântul Maxim Mărturisitorul – Capete despre dragoste*, Editura Sfântul Nectarie, Arad, 2017.
- 139) Evdokimov, Michel, *Pelerini ruși și vagabonzi mistici*, Editura Pandora, Târgoviște, 1999.

- 140)Evdokimov Paul, *Iubirea nebună a lui Dumnezeu*, Sophia, București, 2013.
- 141)Felea, Ilarion V., *Pocăința: studiu de documentare teologică și psihologică*, (Teză de Doctorat), Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2018.
- 142)Felea, Ilarion V., *Religia iubirii*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2009.
- 143)Felea, Ilarion V., *Spre Tabor. Vol. 3: Luminarea*, Editura Crigarux, Piatra-Neamț, 2008.
- 144)Felmi, Karl Cristian, *Dogmatica experienței ecleziale. Înnoirea teologiei ortodoxe contemporane*, Deisis, Sibiu, 1999.
- 145)†Ierotheos, Mitropolitul Nafpaktosului, *O noapte în pustia Sfântului Munte. Convorbiri cu un pustnic despre rugăciunea lui Iisus*, Sophia, București, 2019.
- 146)Ioan de la Valaam, *Fericirile*, Anastasia, București, 1997.
- 147)Iosif, Isihastul, *Simțirea iubirii dumnezeiești – scrisori și poezii*, Editura Bizantină, București, 2020.
- 148)Iosif, Vatopedinul, *Cateheze Vatopedine*, Editura Doxologia, Iași, 2021
- 149)Iosif, Vatopedinul, *De la moarte la viață*, Editura Doxologia, Iași, 2017
- 150)Iosif, Vatopedinul, *Mărturie athonită*, Editura Sfântul Nectarie, Arad, 2016.
- 151)Jinga, Constantin, *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor – omul si opera*, Christiana, Bucuresti, 2005.
- 152)Larchet, Jean-Claude, *Acesta este trupul Meu...*, Sophia, București, 2006.
- 153)Larchet, Jean-Claude, *Despre iubirea creștină*, Sophia, București, 2010.

- 154) Larchet, Jean-Claude, *Semnificația trupului în Ortodoxie*, Editura Basilica, București, 2010.
- 155) Larchet, Jean-Claude, *Terapeutică bolilor mintale. Experiența creștinismului răsăritean al primelor veacuri*, Sophia, București, 2008.
- 156) Lossky, Vladimir, *Vederea lui Dumnezeu*, Deisis, Sibiu, 1995.
- 157) *Martiri pentru Hristos din România, în perioada regimului comunist*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2007
- 158) Metallinos, Gheorghios, *Rolul și lucrarea Ortodoxiei astăzi*, Editura Egumenița, Galați, 2014.
- 159) Meyendorff, John, *Sfântul Grigorie Palama și Mistica ortodoxă*, Editura Enciclopedică, București, 1995.
- 160) Meyendorff, Paul, *Taina Sfântului Maslu*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011.
- 161) Militsis, Gheorghios, *Sfântul Nectarie de Pentapolis. Sinaxar povestit de cei ce l-au cunoscut*, Editura Egumenița/Editura Cartea Ortodoxă, Galați/Alexandria, 2011.
- 162) Neagoe, Ioan Larion, *Rugul Aprins. Starețul Daniil de la Rarău*, Editura Panaghia, Vatra-Dornei, 2017.
- 163) Panayotis, Nellas, *Omul – animal îndumnezeit. Perspective pentru o antropologie ortodoxă*, Deisis, Sibiu, 2009.
- 164) *Patericul Valaamului*, Editura Egumenița, Galați, 2012
- 165) *Pelerinul rus*, Editura Bunavestire, Bacău, 2001.
- 166) Paraschiv Cleopa, *Starețul Daniil de la Rarău și Rugul Aprins*, Editura Agaton, Făgăraș, 2012
- 167) †Plămădeală, Antonie, *Rugul Aprins*, (ediție electronică), s.a. s.l., carte editată de Arhiepiscopia Sibiului, Sibiu, 2002.

- 168) Papacioc, Arsenie, *Despre Spovedanie și Împărtășanie*, Editura Elena, Constanța, 2013.
- 169) Paraschiv, Cleopa (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007.
- 170) Paraschiv, Cleopa (ed.), *Starețul Daniil de la Rarău, poet și scriitor mistic al Bisericii Ortodoxe Române*, (ediție electronică), Editura Panaghia, s. a., s. l.
- 171) Quenot, Michel, *De la icoană la ospățul nupțial. Chipul, Cuvântul și Trupul lui Dumnezeu*, Sophia, București, 2007.
- 172) Schmemmann, Alexander *Din apă și din Duh. Studiu liturgic al Botezului*, Editura Symbol, s. l, 1992.
- 173) Scrima, André, *Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în Tradiția Răsăriteană*, Editura Humanitas, București, 2000, p. 117.
- 174) Stăniloae, Dumitru, *Ascetica și Mistica Bisericii Ortodoxe*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002.
- 175) Stăniloae, Dumitru, *Spiritualitate și comuniune în Liturgia Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004.
- 176) Stăniloae, Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, (vol. I), Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.
- 177) Stăniloae, Dumitru, *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama*, Editura Scripta, București, 1993.
- 178) Steinhardt, Nicolae, *Jurnalul fericirii*, Editura Mănăstirii Rohia, Rohia, 2005.

3. Alte opere

- 179) Borgeanu, C.; Nicuță, C.; Petre, C.; Popovici, P.; Vlad, C., *Materialism istoric – manual*, Editura Politică, București, 1967.
- 180) Carandino, Nicolae, *De la o zi la alta*, Editura Cartea Românească, București, 1979.
- 181) Enache, George, *Sandu Tudor (Părintele Daniil) – ideologiile extremiste și poliția politică*, Editura Lumea Credinței, București, 2018.
- 182) Mironescu, Alexandru, *Floarea de Foc*, Editura Eikon, București, 2019.
- 183) Moldoveanu, Gabriela, *Când cuvintele sunt de la Cuvântul*, Editura Christiana, București, 2009.
- 184) Șeuleanu, Dragoș, *Amintirile Mitropolitului Antonie Plămădeală*, Editura CUM, București, 1999.
- 185) Țuțea, Petre, *Prometeu/Nihil sine Deo!*, Editura Eikon, București, 2019.

4. Studii și articole

- 186) †Arăpașu, Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Precuvântare” la Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau La început a fost Iubirea*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, pp. 5-6.
- 187) Bălan Mihailovici, Aurelia, „Cultura creștină – forme de realizare artistică în perioada interbelică” în vol. Paraschiv, Cleopa (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 6-28.
- 188) Bălan Mihailovici, Aurelia, „Ethosul românesc în poezia Starețului Daniil” în vol. Paraschiv, Cleopa (ed.),

- Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 199-206.
- 189) Bălan Mihailovici, Aurelia, „Hrisovul clipelor sau pecetea vieții și a morții” în vol. Paraschiv, Cleopa (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 180-191.
- 190) Bălan Mihailovici, Aurelia, „Limba și stilul poeziei religioase a Stareșului Daniil” în vol. Paraschiv, Cleopa (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 55-63.
- 191) Bălan Mihailovici, Aurelia, „Rugul Aprins – slujirea în focul inimii aprinse” în vol. Paraschiv, Cleopa (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 36-44.
- 192) Bălan Mihailovici, Aurelia, „Imnul Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu – Simboluri sacre în arta poetică a Ieroschim. Daniil Sandu Tudor”, în vol. Cleopa Paraschiv (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 97-123.
- 193) Bălan Mihailovici, Aurelia, „Slujirea în focul inimii aprinse de Duhul Sfânt. Despre Alexandru Mironescu” în *Tabor*, nr. 3 (martie 2013), pp. 22-26.
- 194) Berceanu Doina, „Ieroschimonahul Daniil – relația dintre scris și viață”, în vol. Cleopa Paraschiv (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins*.

- De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 209-210.
- 195) Boghiu, Sofian, „L-am cunoscut pe Părintele Daniil Teodorescu”, în *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, Taina Rugului Aprins*, Anastasia, București, 1999, pp. 145-149.
- 196) Bordașiu, Nicolae, „Predoslovie” în Carmen Ciornea, „*Să nu fiți căldicei!*” *Sandu Tudor și întemeierea Rugului Aprins (1940-1952)*, Editura Eikon, București, 2018, pp. 15-17.
- 197) Braga, Roman, „Istoria Părintelui Ioan Kulâghin”, în *Cuviosul Ioan cel Străin (din arhiva Rugului Aprins)*, Anastasia, București, 1999, pp. 115-118.
- 198) Călinescu, George, „*Sandu Tudor*”, în *Ortodoxiștii, în Istoria literaturii române. De la origini până în prezent*. Editura Regală pentru Literatură și Artă, București, 1941, p. 811.
- 199) Chițulescu, Policarp, „Introducere” la Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, pp. 9-30.
- 200) Chițulescu, Policarp, „Le Pere Daniil (Sandu Tudor) et le «Buisson Ardent»” în *Irenikon*, nr. 3/2018, pp. 346-368.
- 201) †Ciobotea, Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Cuvânt înainte” la Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Versuri, cugetări, eseuri*, Editura Basilica, București, 2017, pp. 5-7.
- 202) Codrescu Răzvan, *Recenzie* la George Enache, *Sandu Tudor (Părintele Daniil) – ideologiile extremiste și poliția politică*, Editura Lumea Credinței, București, 2018, coperta 2.

- 203) Codrescu Răzvan, „Sandu Tudor în pragul canonizării”, în volumul Răzvan Codrescu, *Cartea mărturisitorilor. Pentru o istorie a învrednicirii românești*, Editura Rost/ Editura Fundația Sfinții închisorilor, București – Pitești, 2014, pp. 165-167.
- 204) Cubleşan, Constantin, „Poetul Acatistelor: Daniil Sandu Tudor”, în *Tabor*, nr. 3, martie 2013, pp. 9-14.
- 205) Dimcea, Alexandru, „Cuvânt către cititor” (la ediția întâi), în *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, Dumnezeu-Dragoste*, Editura Christiana, București, 2003, pp. 5-7.
- 206) Dimcea, Alexandru, „În memoria Părintelui Nicolae M. Popescu” în *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, Dumnezeu-Dragoste*, Editura Christiana, București, 2003, pp. 8-9.
- 207) Dimcea, Alexandru, „Manuscrisele lui Sandu Tudor (Daniil de la Rarău)” în vol. Cleopa Paraschiv (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 229-231.
- 208) Dimcea, Alexandru, „Notă la ediția a II-a” în *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, Dumnezeu-Dragoste*, Editura Christiana, București, 2003, pp. 10-11.
- 209) Dimcea, Alexandru, „Prefață” la *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, Scrieri I*, Editura Christiana, București, 1999, pp. 5-14.
- 210) Enache, George, „Daniil Sandu Tudor”, în *Martiri pentru Hristos din România, în perioada regimului comunist*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2007, pp. 158-167.

- 211) Enache, George, „*Rugul Aprins* din perspectivă istorică”, în revista *Tabor*, nr. 3, martie 2013, pp. 55-70.
- 212) Ionescu, Răzvan „Străinii Rugului Aprins” în *Tabor*, nr.3 (martie 2013), pp. 27-32.
- 213) Kulăghin, Ioan (cel Străin), „Cuvânt testamentar către ucenici, al Părintelui Ioan cel Străin” în versiunea lui Alexandru Mironescu, în *Cuviosul Ioan cel Străin (din arhiva Rugului Aprins)*, Anastasia, București, 1999, pp. 101-104.
- 214) Lovinescu, Eugen, „Alți poeți tineri” în *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Minerva, București, 1973, pp. 672-673.
- 215) Mihăilescu, Emanoil, „Eu n-am mai văzut asemenea preot care să plângă atunci când vorbește” interviu realizat de Marius Vasileanu publicat în *Tabor*, nr. 3 (martie 2013), pp. 115- 120
- 216) Mironescu, Alexandru, „Întâlnirea mea cu Părintele Ioan”, în *Cuviosul Ioan cel Străin (din arhiva Rugului Aprins)*, Anastasia, București, 1999, pp. 105-114.
- 217) Mironescu, Șerban, „Postfață” la Ieroschimonahul Daniil (Sandu Tudor), de la Schitul Rarău, *Hrisovul clipelor – versuri*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2016, p. 119-126.
- 218) Nacu, Nicușor, „Prefață” la Carmen Ciornea, *Sandu Tudor și Asociațiile studențești creștine din România interbelică*, Editura Eikon, București, 2017, pp. 11-21.
- 219) Paraschiv Cleopa, „Despre Rugul Aprins” în vol. Cleopa Paraschiv (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 29-36.

- 220) Pologea Berceanu Doina, „Două poezii se privesc ochi în ochi – Scurtă paralelă între *Vestea Vieții* de Sandu TUDOR și *Duhovnicească* de Tudor ARGHEZI”, în vol. Cleopa Paraschiv (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 198-199.
- 221) Rotărăscu Constantin, „Rațiune și credință la Starețul Daniil”, în vol. Cleopa Paraschiv (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 221-229.
- 222) Stăniloae Dumitru, „Viața și gândirea Sfântului Maxim Mărturisorul”, în *Sfântul Maxim Mărturisorul, Mistagogia*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017, pp. 21-72.
- 223) Șerban, Raluca, „Bucură-te, tu, scară cu pragul în inima ce se închină – încercare de analiză simbolică a unor sintagme din Imnul Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu”, în vol. Cleopa Paraschiv (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 135-145.
- 224) Șerban, Raluca, „Porumbița de pe culmile Vasanului – Încercare de analiză simbolică a condacelor I și II din Imnul Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu”, în vol. Cleopa Paraschiv (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 130-135.
- 225) Șerban, Raluca, „Valențe posibile ale simbolurilor din proza religioasă a Starețului Daniil – Oul de lut și de

- cântec”, în vol. Cleopa Paraschiv (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 206-209.
- 226) Pestroiu, David „Episteme teologice în Imnul Acatist la Rugul Aprins, al Ieroschimonahului Daniil Sandu Tudor” în *Tabor*, nr. 3 (martie 2013), pp. 48-54.
- 227) Petcu, Adrian Nicolae „Cum a murit Părintele Daniil (Sandu Tudor)”, în revista *Rost*, an I, nr. 6, august 2003, pp. 7-8.
- 228) Pologea Doina, „Trăirea în rugăciune, reflectată în poezia Ieroschim. Daniil – Sandu Tudor”, în vol. Cleopa Paraschiv (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 145-148.
- 229) Adrian Nicolae Petcu, „O cronologie a Rugului Aprins” în *Tabor*, nr. 3 (martie 2013), pp. 102-108.
- 230) Stăniloae, Dumitru, „Comentarii la Mistagogia”, în Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Mistagogia*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017, pp. 152-225.
- 231) Stăniloae, Dumitru, „Scurtă prefață” la Vladimir Lossky, *Teologia Mistică a Bisericii de Răsărit*, Anastasia, București, f. a.
- 232) Suruianu, Camelia, „Ce e omul în viziunea Părintelui Daniil Sandu Tudor”, în *Apollon*, nr. 39 (August 2013), pp. 33-35.
- 233) Suruianu, Camelia, „Rugul Aprins – un drum spre desăvârșire” în *Tabor*, nr. 3 (martie 2013), pp. 85-101.
- 234) Ursu, Liliana, „Analiza poeziei *Analogă întâlnirilor*”, în vol. Cleopa Paraschiv (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la*

- Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 191-193.
- 235) Ursu, Liliana „Comentariu literar la Imnul Acatist al Rugului Aprins al Născătoarei de Dumnezeu” în vol. Paraschiv, Cleopa (ed.), *Starețul Daniil de la Rarău, poet și scriitor mistic al Bisericii Ortodoxe Române*, (ediție electronică), Editura Panaghia, s. a., s. l., pp. 50-54.
- 236) Vasilache, Vasile, „Rugul Aprins: Cercul literar cultural de la Mănăstirea Antim din București”, în *Calendarul „Credința”* Detroit, 1992, pp. 66-71.
- 237) Vasileanu, Marius, „Floarea de Foc sau celălalt Jurnal al Fericii. Note introductive”, în Alexandru Mironescu, *Floarea de Foc*, Editura Eikon, București, 2019, pp. 11-21.
- 238) Vasileanu, Marius, „O realitate de om viu” (Prefață), în Sandu Tudor, *Universalism românesc*, Editura Eikon, București, 2016, pp. 6-16.
- 239) Vasileanu, Marius, *Părintele Ieroschimonah Daniil Sandu Tudor între legendă și adevăr*, în vol. Mihail-Simion Săsăujan (coord.) *Mărturisitori ai Ortodoxiei în timpul regimului comunist - Studii și articole*, București, Cuvântul Vieții, 2018, pp. 427-443.
- 240) Marius Vasileanu, „Ucenicii Părintelui Daniil Sandu Tudor” (Prefață), în Carmen Ciornea, *Chipul Rugului Aprins*, Editura Eikon București, 2015, pp. 5-11.
- 241) Pillat, Monica, „Călătoria ca rugăciune în poezia Anahoree”, în vol. Cleopa Paraschiv (ed.), *Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Mănăstirea Rarău*, Panaghia, Vatra Dornei, 2007, pp. 194-197.

- 242) Vasilescu, Gheorghe, „Cuvânt înainte” la Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Taina Rugului Aprins*, Anastasia, București, 1999, pp. 5-18.
- 243) Vesa, Benedict, *Ieroschimonahul Daniil de la Rarău și cunoașterea prin poezie*, în Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, *Hrisovul clipelor*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2016 pp. 130-136.
- 244) Voiculescu, Vasile, „Cuviosului Părinte Ieroschimonah Daniil Tudor, Starețul de la Rarău” în Ieroschimonahul Daniil (Sandu Tudor), de la Schitul Rarău, *Hrisovul clipelor – versuri*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2016, p. 5.
- 245) Yawer, Paul, „Notă lămuritoare”, în Ieroschimonahul Daniil (Sandu Tudor), de la Schitul Rarău, *Hrisovul clipelor – versuri*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2016, pp. 127-129.
- 246) Zaharia, Simeon, „Cum să vorbim cu Dumnezeu?” (interviu realizat de Marius Vasileanu), în *Lumea Monahilor*, nr. 88, 2014, pp. 32-45.

5. Surse WEB

- 247) *Film Documentar. Sfântul Grigorie Palama - teologul luminii necreate* (24 10 2022), <https://www.youtube.com/watch?v=CP7d9y6GJME> accesat la 02. 10. 2022.
- 248) Ilie Cleopa, *Despre treptele rugăciunii, Sfaturi duhovnicești*, Universul credinței, TVR <https://www.youtube.com/watch?v=1vLmKHpW2KQ>, accesat la 25. 05. 2022.
- 249) <https://dexonline.ro>, accesat la 31. 05. 2024.

- 250) <https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/adevaratul-sandu-tudor-de-marius-vasileanu-9021985>, accesat la 31. 05. 2024.
- 251) <https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/sandu-tudor-si-ideea-unei-scoli-noi-teologice-de-marius-vasileanu-12116387>, accesat la 31. 05. 2024.
- 252) <https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/accidentul-de-avion-al-lui-sandu-tudor-de-marius-vasileanu-11525115>, accesat la 31. 05. 2024.
- 253) <https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/sandu-tudor-despre-ocultism-de-marius-vasileanu-11360665>, accesat la 31. 05. 2024.
- 254) <https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/pr-daniil-teodorescu-dizidenta-spirituala-vs-dizidenta-politica-de-marius-vasileanu-11115035>, accesat la 31. 05. 2024.
- 255) <https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/duhovnicul-isihast-de-la-manastirea-optina-de-marius-vasileanu-9140928>, accesat la 31. 05. 2014.
- 256) <https://www.youtube.com/watch?v=aYrnIRloqAk&list=PLNivDWg2d4zuyU4D15V25Mkv3aQ0WVQXS&index=15> accesat la 05. 05. 2024.
- 257) https://www.youtube.com/watch?v=2tD73i_wBIw accesat la 05. 05. 2024.
- 258) <https://www.youtube.com/watch?v=EdTerEak-4I&list=PLNivDWg2d4zuyU4D15V25Mkv3aQ0WVQXS> accesat la 05. 05. 2024.
- 259) <https://doxologia.ro/zilele-daniil-sandu-tudor-editia-ii> accesat la 04. 06. 2014.
- 260) <https://www.univ-ovidius.ro/images/-docs/teze-doct/CHIRIAZI-ro.pdf>, accesat la 22. 05. 2024.
- 261) <https://teze.doctorat.ubbcluj.ro/doctorat/teza/fisier/7267> accesat la 22. 05. 2024.

262) [https://ro.wikipedia.org/wiki/Carl Gustav Jung](https://ro.wikipedia.org/wiki/Carl_Gustav_Jung),
accesat la 07. 11. 2022.